

YOZGAT REHBERLİK VE ARASTIRMA MERKEZİ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ BÖLÜMÜ

2023-2024

ARAŞTIRMA RAPORU

5.SINIF ÖĞRENCİLERİNDE HAYIR DİYEBİLME BECERİLERİ

T.C.
YOZGAT VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Yozgat Rehberlik ve Araştırma Merkezi

YOZGAT REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ BÖLÜMÜ

5. SINIF ÖĞRENCİLERİNDE HAYIR DİYEBİLME BECERİLERİ

2023-2024 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI
ARAŞTIRMA RAPORU

YOZGAT
ARALIK 2023

TAKDİM

Değerli rehber öğretmen/psikolojik danışmanlarımızın da bildiği üzere Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği gereği her yıl Mayıs ayında Rehberlik İhtiyacı Belirleme Anketi (RİBA) öğrenci, öğretmen ve velilerimize uygulanmakta ve çıkan sonuçlar rehberlik ve araştırma merkezimize iletilmektedir. Kurumumuzda değerlendirilen RİBA sonuçları “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri İl Yürütme Komisyonu’nda ele alınarak ilimiz için yerel hedefin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Bu doğrultuda 2023-2024 eğitim-öğretim yılı ilimiz için belirlenen yerel hedefimiz yine sizlerden gelen RİBA sonuçları değerlendirilerek oluşturulmuş ve “Sınır Koyma” olarak belirlenmiştir.

Yozgat Rehberlik ve Araştırma Merkezi olarak ilimiz yerel hedefi doğrultusunda öğrencilerimizle yapacağımız çalışmalara ışık tutması açısından öğrencilerimizin sınır koyma becerilerini değerlendirmeye yönelik bir araştırma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaçtan hareketle böyle bir çalışma yürütülmüş olup hazırlanan bu araştırma raporunun hem kurumumuz tarafından yapılacak çalışmalara hem de okullarımızda bulunan rehber öğretmen/psikolojik danışmanlarımız tarafından yapılacak çalışmalara rehberlik edeceğini düşünmekteyiz.

Hazırlanan bu araştırma raporunun ilimiz için belirlenen sınır koyma yerel hedefine yönelik rehber öğretmen/psikolojik danışmanlarımızca yapılacak çalışmalara katkı sağlamasını umuyor, raporu hazırlayan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümümüze teşekkür ediyorum.

Osman GÜMÜŞ
Yozgat RAM Kurum Müdürü

TEŞEKKÜR

“Çocuklar için Hayır Diyebilme Becerisi Ölçeği”nin öğrencilere ulaştırılması ve uygulanması sürecinde yardım ve desteklerini esirgemeyen okul idarecilerimize ve öğretmenlerimize teşekkür ederiz.

Yozgat RAM-RPDH Bölümü
Aralık, 2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

TAKDİM.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
EKLER LİSTESİ.....	vi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi.....	1
1.3. Araştırmanın Amacı.....	2
1.4. Araştırmanın Önemi.....	2
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Evren ve Örneklem.....	3
2.2. Veri Toplama Araçları.....	3
2.3. Veri Toplama Süreci.....	3
2.4. Verilerin Analizi.....	3

BÖLÜM III BULGULAR

3.1. Hayır Diyebilme Becerisi Ölçeğinde Yer Alan Maddelere İlişkin Veriler.....4

BÖLÜM IV SONUÇ ve YORUM

4.1. Sonuç ve Yorum 16

BÖLÜM V ÖNERİLER

5.1. Öneriler.....19

KAYNAKLAR.....22

EKLER.....23

EKLER LİSTESİ

Ek-1: Çocuklar İçin Hayır Diyebilme Becerisi Ölçeği.....23

YOZGAT RAM

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, önemi, amacı ve sınırlılıkları yer almaktadır.

1.1. Araştırmanın Problem Durumu

İnsan düşünen bir canlıdır. Geçmişten günümüze, insanın var oluşunu sorgulama, erdemli insan yetiştirme, erdemli toplum oluşturma toplumların başta gelen meseleleri olmuş ve dolayısıyla toplumu ilgilendiren bu konular felsefenin de en önemli konuları haline gelmiştir. Bunun en somut örneği Delphi'deki Apollon Tapınağı'nın girişinde altın harflerle yazılı olan “kendini bil” sözünde görülür. Bu söz felsefi bir öğreti olarak yerini alsada aslında eğitim sisteminde de birçok sorunun çözümünde ya da istendik davranışlar oluşturmada bir rehber öğreti olarak yerini alabilir. Nitekim eğitim sistemimizin vazgeçilmez unsuru olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri alanında bu öğreti ele alındığında aralarında kesişen amaçların olduğu görülür. Çünkü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin temelinde de öncelikli amaç bireyin kendisini tanımasına yardımcı olmaktır.

Kendini tanıyan birey ne istediğini bilir ve sorunların çözümünde buna yönelik adımlar atabilir. Kendini tanıyan birey kendi sınırlarını bilebilir ve koruyabilir. Seçimler karşısında neye “evet” neye “hayır” diyebileceğini bilir. Kendini tanıyan insan aynı zamanda karşısındaki bireylerin de kendilerine özgü olduğunun farkındadır.

Kendini tanıyan birey birçok olumsuz modellemeden de kendini koruyabilecektir. Bu doğrultuda bakıldığında kendini tanıyan, sınırlarını bilen ve koruyabilen neye “evet” neye “hayır” diyeceğini bilen öğrenciler yetiştirmek birçok sorunun çözümünde en başında koruyucu-önleyici bir müdahale hizmeti olacaktır. Bu düşünceden hareketle araştırmanın problem cümlesi ortaya çıkmış ve öğrencilerde var olan hayır diyebilme becerisi değerlendirilerek çıkan sonuca yönelik çalışmalar yapılması amacıyla bu çalışma ortaya konulmuştur.

1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi “Beşinci Sınıf Öğrencilerinde Hayır Diyebilme Becerileri Ne Seviyededir?” şeklinde ifade edilebilir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Yozgat Rehberlik ve Araştırma Merkezinin sorumluluk bölgesinde bulunan Aydıcık, çekerek ve Merkez ilçede rehber öğretmen/psikolojik danışman bulunmayan 20 ortaokulda 5.Sınıf düzeyindeki öğrencilerin hayır diyebilme becerilerini belirlemek amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Yapılan bu araştırma öğrencilerde hayır diyebilme becerilerini değerlendirerek var olan sınır koyma ve sınırlarını koruma becerileri hakkında bilgi sahibi olmak, ayrıca hayır diyebilme becerisiyle ilintili olduğu düşünülen benlik saygısı, benlik algısı, akran ilişkileri, sosyal kabul gibi kavramların öğrencilerde ne düzeyde olduğu hakkında bir ön görüde bulunularak, ne tür çalışmalar yapılabileceği hakkında bir görüş belirtmesi bakımından önemli görülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Yozgat Rehberlik ve Rehberlik ve Araştırma Merkezi sorumluluk bölgesinde bulunan Merkez, Aydıcık ve çekerek İlçelerinde rehber öğretmen/psikolojik danışman bulunmayan 5.sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Yozgat Rehberlik ve Araştırma Merkezi hizmet bölgesinde bulunan Merkez, Aydıncık ve Çekerek ilçelerinde rehberlik öğretmeni olmayan 20 ortaokulda 5.Sınıf düzeyindeki 230 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma evreninin tamamı üzerinde yapıldığından ayrıca örneklem alımına gidilmemiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak, Yılmaz ve Sözer (2018) tarafından geliştirilen “Çocuklar İçin Hayır Diyebilme Becerisi Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek toplam 12 sorudan oluşmaktadır.

2.3. Veri Toplama Süreci

“Çocuklar İçin Hayır Diyebilme Ölçeği” fotokopi yoluyla çoğaltılmış 5. Sınıftaki 230 öğrenciye okullarına gidilerek yüz yüze uygulanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan toplam 230 öğrencinin ölçek maddelerine verdikleri cevapların yüzdeler dağılımları çıkarılarak araştırmanın bulgu, sonuç, yorum ve öneri kısımları bu analiz sonuçlarına göre yapılmıştır.

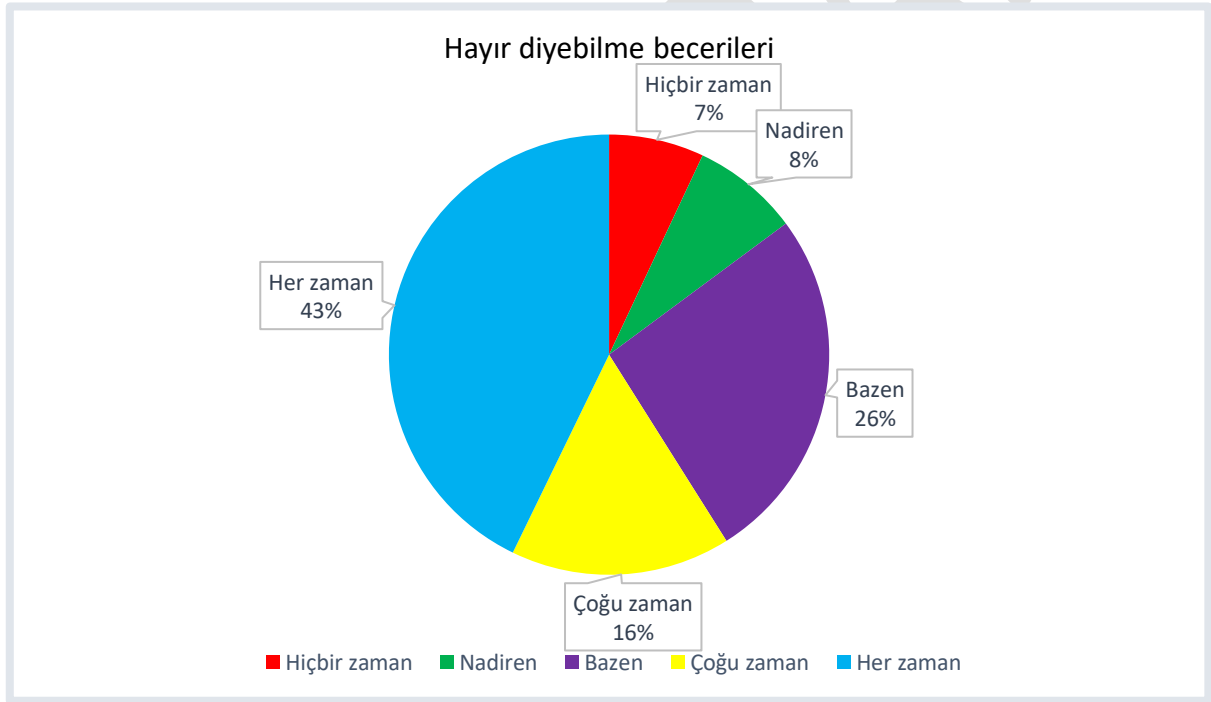
BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmada kullanılan “Çocuklar İçin Hayır Diyebilme Ölçeği”nde yer alan maddelere ilişkin verilere yer verilmiştir.

Şekil 3.1

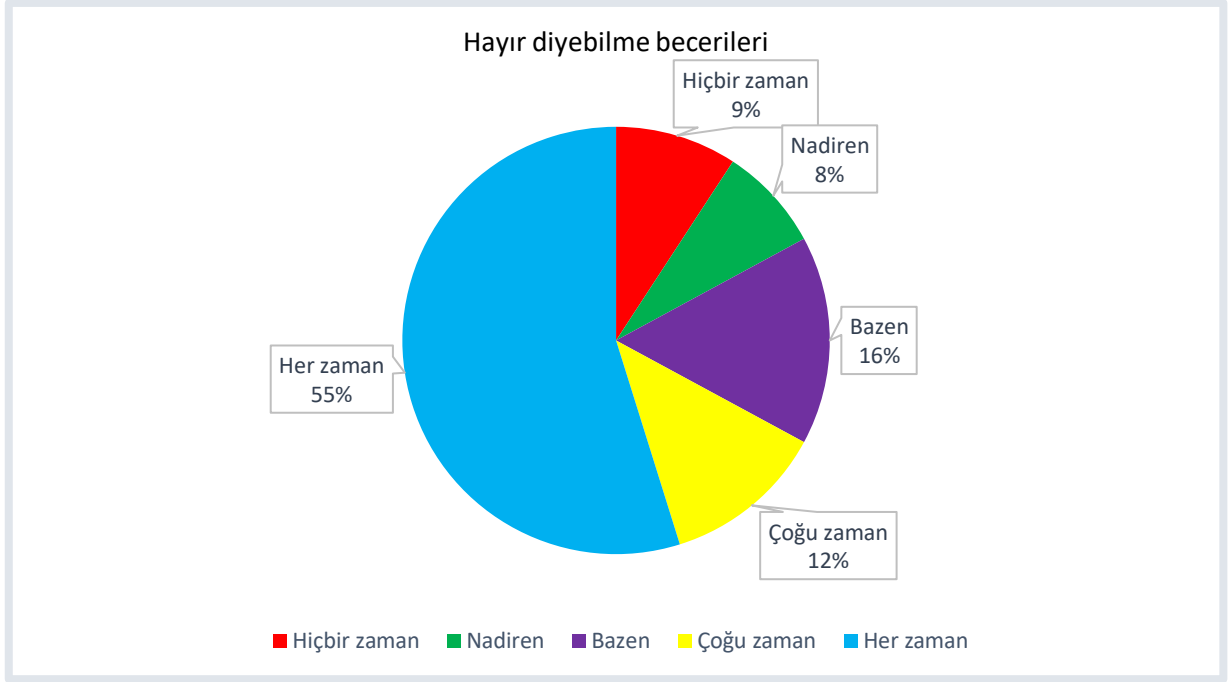
“Biri benden yapmaktan hoşlanmadığım bir şey istediğinde ona, hayır, bunu yapmak istemiyorum diyebiliyorum.” ifadesine verilen cevapların yüzdelik dağılımı

Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden “Biri benden yapmaktan hoşlanmadığım bir şey istediğinde ona, hayır, bunu yapmak istemiyorum diyebiliyorum” maddesine her zaman diyenlerin oranı %43, çoğu zaman diyenlerin oranı %16, bazen diyenlerin oranı %26, nadiren diyenlerin oranı %8, hiçbir zaman diyenlerin oranı %7’dir.

Şekil 3.2

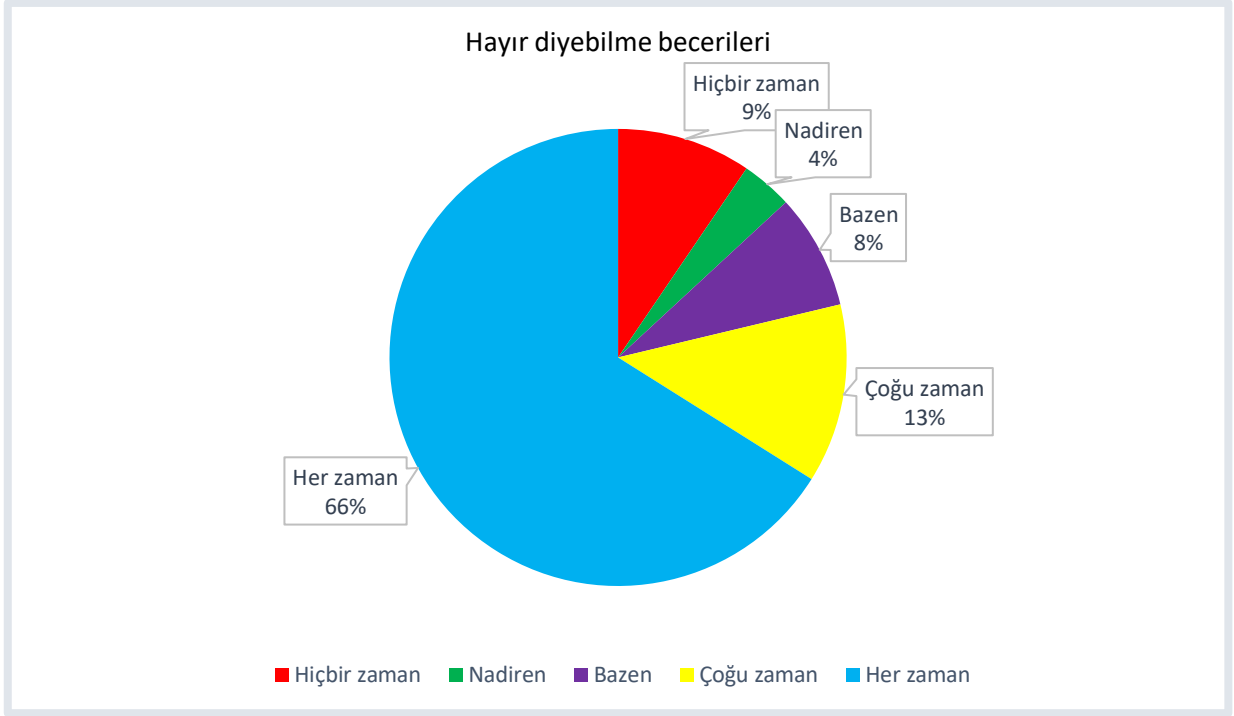
“Biri, bana hoşuma gitmeyen bir şey yaptığında ona, hayır, bana bunu yapamazsın diyebiliyorum.” ifadesine verilen cevapların yüzdeler dağılımı

Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden *“Biri, bana hoşuma gitmeyen bir şey yaptığında ona, hayır, bana bunu yapamazsın diyebiliyorum.”* maddesine her zaman diyenlerin oranı %55, çoğu zaman diyenlerin oranı %12, bazen diyenlerin oranı %16, nadiren diyenlerin oranı %8, hiçbir zaman diyenlerin oranı %9'dur.

Şekil 3.3

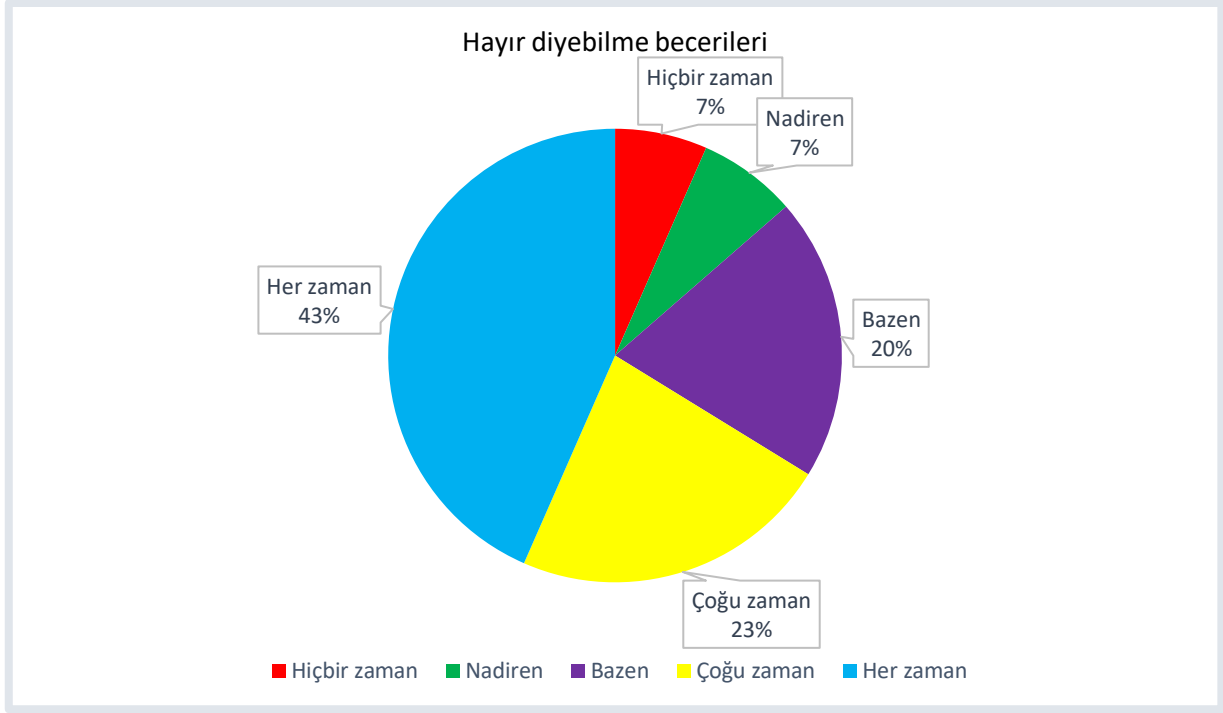
“Biri benden başıma kötü işler açacak bir şey istediğinde ona, hayır, bunu yapmayacağım diyebiliyorum.” ifadesine verilen cevapların yüzdeler dağılımı

Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden “Biri benden başıma kötü işler açacak bir şey istediğinde ona, hayır, bunu yapmayacağım diyebiliyorum.” maddesine her zaman diyenlerin oranı %66, çoğu zaman diyenlerin oranı %13, bazen diyenlerin oranı %8, nadiren diyenlerin oranı %4, hiçbir zaman diyenlerin oranı %9’dur.

Şekil 3.4

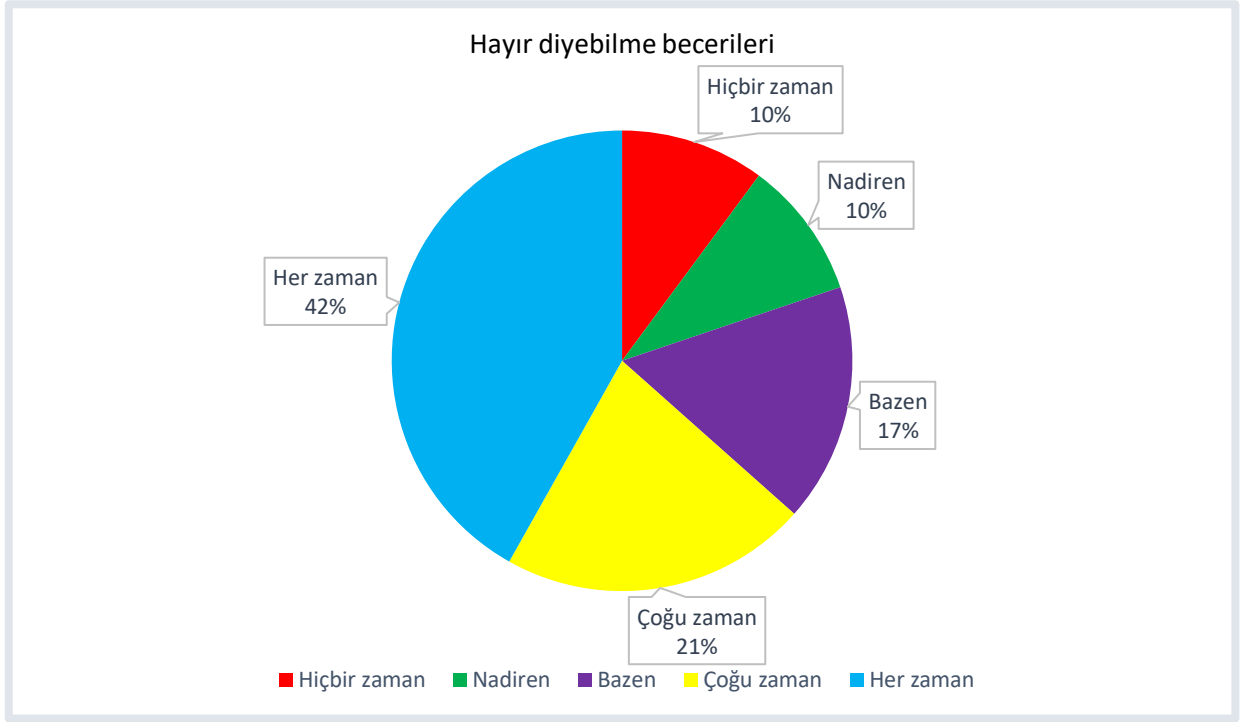
“Bir şeyi yapmak istemediğim zaman, buna çekinmeden hayır diyebiliyorum.” ifadesine verilen cevapların yüzdelik dağılımı

Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden *“Bir şeyi yapmak istemediğim zaman, buna çekinmeden hayır diyebiliyorum.”* maddesine her zaman diyenlerin oranı %43, çoğu zaman diyenlerin oranı %23, bazen diyenlerin oranı %20, nadiren diyenlerin oranı %7, hiçbir zaman diyenlerin oranı %7’dir.

Şekil 3.5

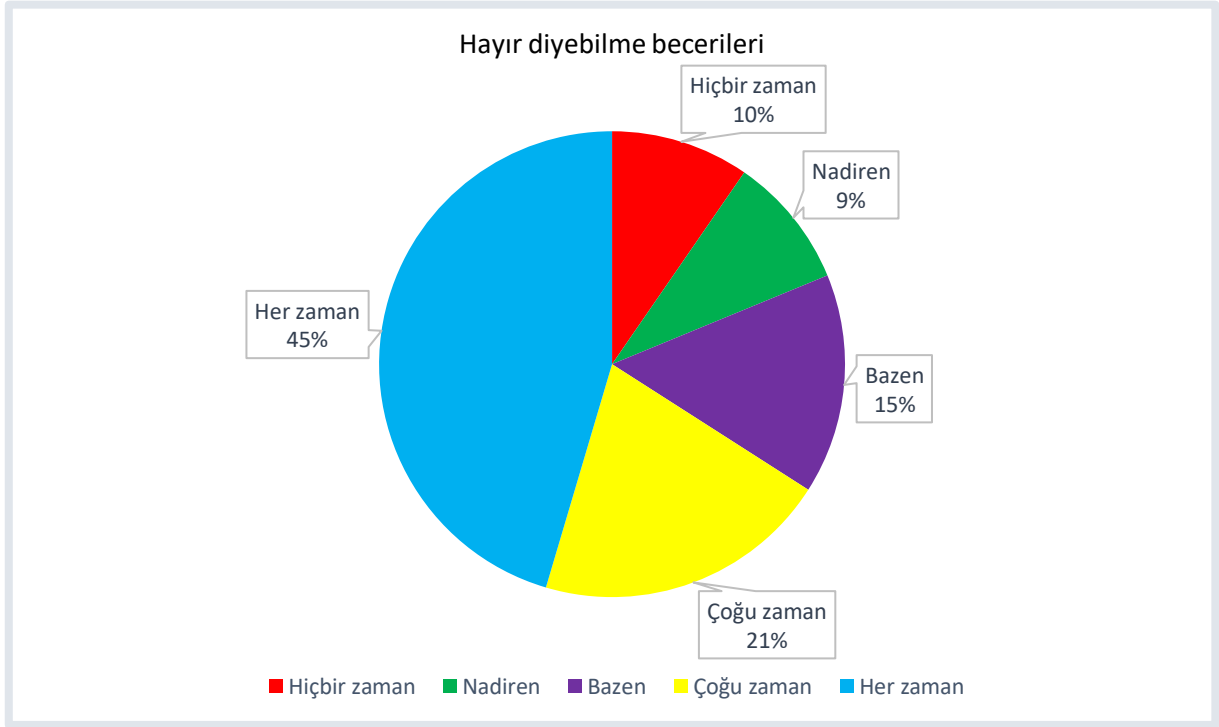
“Kabul edersem pişman olabileceğim tekliflere hayır diyebiliyorum.” ifadesine verilen cevapların yüzdeler dağılımı

Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden *“Kabul edersem pişman olabileceğim tekliflere hayır diyebiliyorum.”* maddesine her zaman diyenlerin oranı %42, çoğu zaman diyenlerin oranı %21, bazen diyenlerin oranı %17, nadiren diyenlerin oranı %10, hiçbir zaman diyenlerin oranı %10’dur.

Şekil 3.6

“Kabul edersem kendime kızabileceğim tekliflere hayır diyebiliyorum.” ifadesine verilen cevapların yüzdelik dağılımı

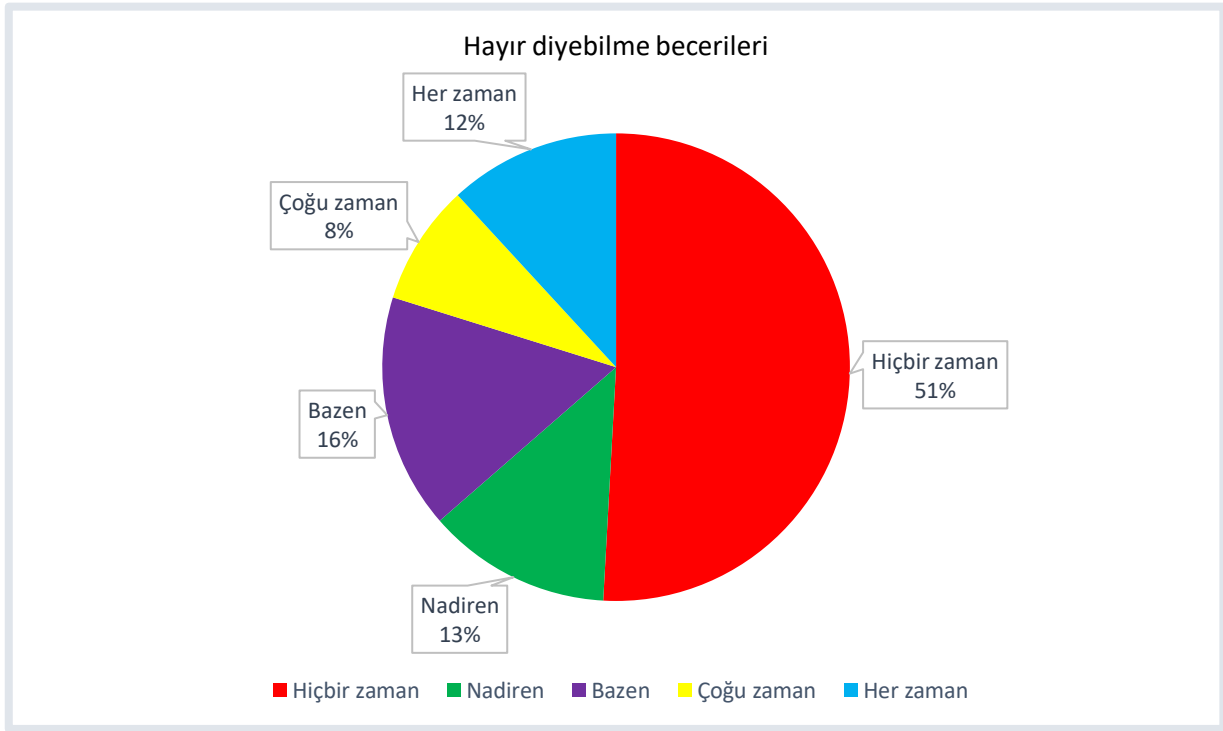

Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden “Kabul edersem kendime kızabileceğim tekliflere hayır diyebiliyorum.” maddesine her zaman diyenlerin oranı %45, çoğu zaman diyenlerin oranı %21, bazen diyenlerin oranı %15, nadiren diyenlerin oranı %9, hiçbir zaman diyenlerin oranı %10’dur.

Şekil 3.7

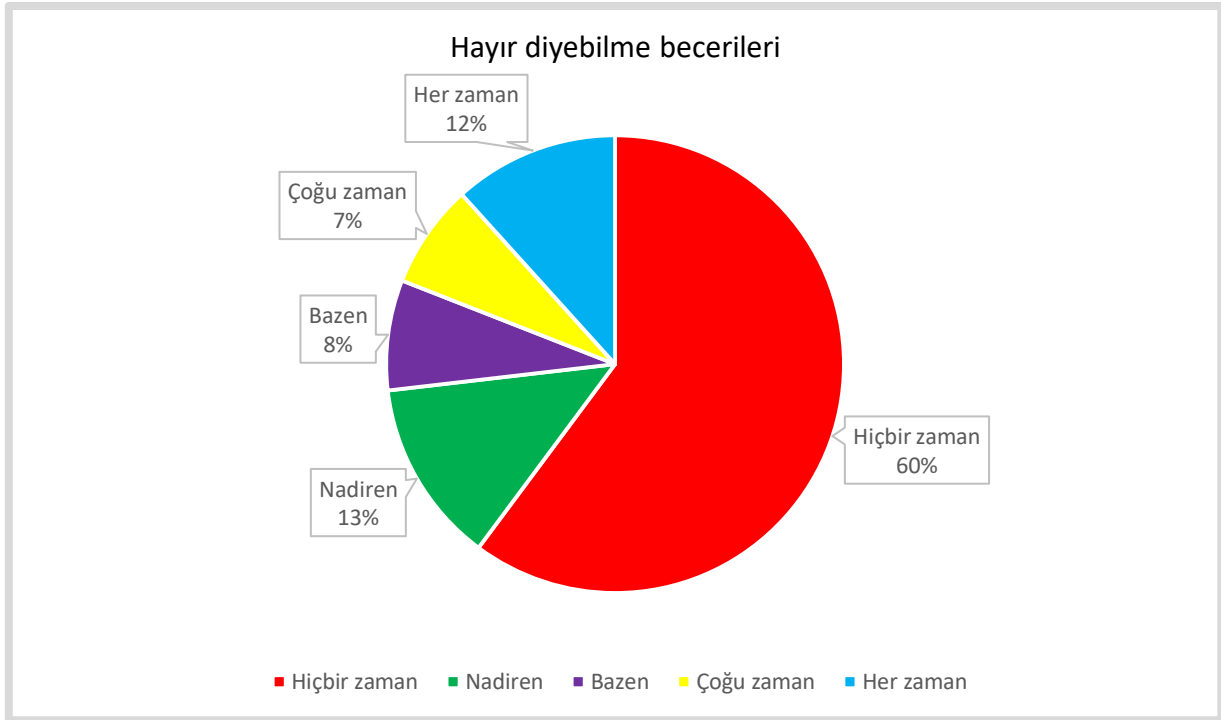
“Hayır dediğim bir insan, bir süre sonra benden aynı şeyi tekrar istediğinde bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.” ifadesine verilen cevapların yüzdelik dağılımı

Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden *“Hayır dediğim bir insan, bir süre sonra benden aynı şeyi tekrar istediğinde bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.”* maddesine her zaman diyenlerin oranı %12, çoğu zaman diyenlerin oranı %8, bazen diyenlerin oranı %16, nadiren diyenlerin oranı %13, hiçbir zaman diyenlerin oranı %51’dir.

Şekil 3.8

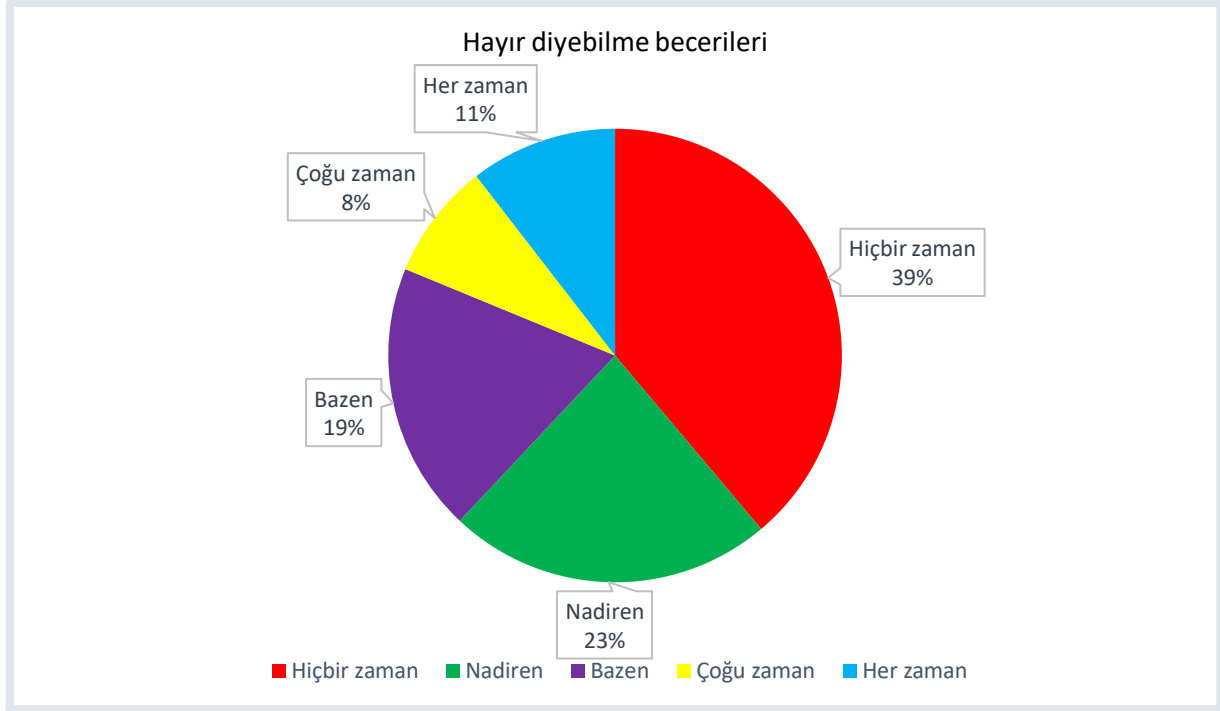
“Hayır dediğim bir insan, beni suçladığında bu kararından vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.” ifadesine verilen cevapların yüzdeler dağılımı

Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden *“Hayır dediğim bir insan, beni suçladığında bu kararından vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.”* maddesine her zaman diyenlerin oranı %12, çoğu zaman diyenlerin oranı %7, bazen diyenlerin oranı %8, nadiren diyenlerin oranı %13, hiçbir zaman diyenlerin oranı %60'tır.

Şekil 3.9

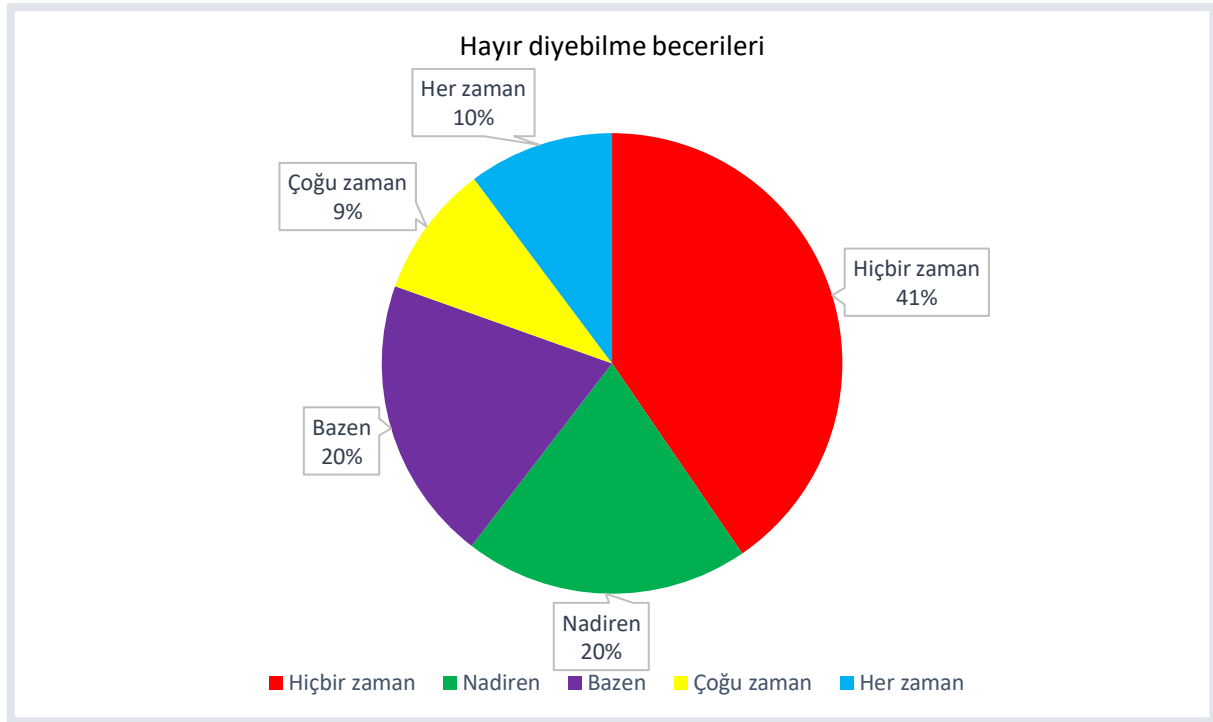
“Hayır dediğim bir insan, ağladığında bu kararından vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.” ifadesine verilen cevapların yüzdeler dağılımı

Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden *“Hayır dediğim bir insan, ağladığında bu kararından vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.”* maddesine her zaman diyenlerin oranı %11, çoğu zaman diyenlerin oranı %8, bazen diyenlerin oranı %19, nadiren diyenlerin oranı %23, hiçbir zaman diyenlerin oranı %39'dur.

Şekil 3.10

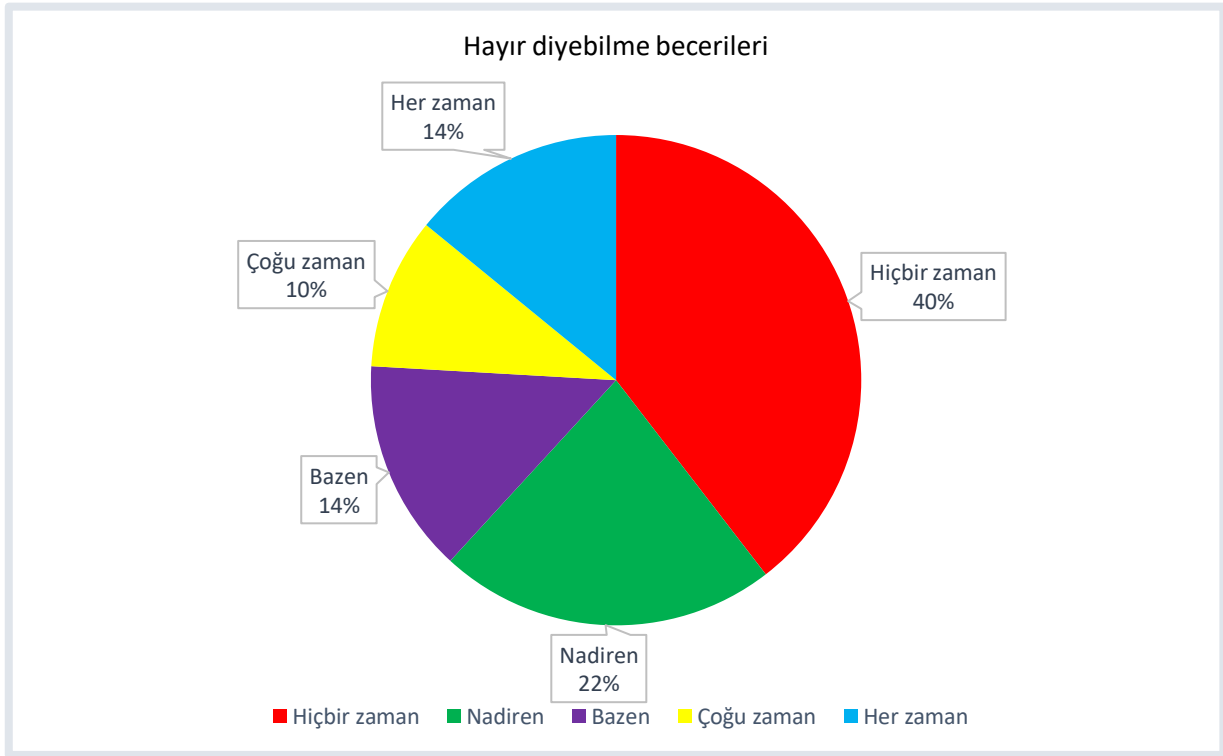
“Hayır dediğim bir insanın üzülmesini gördüğümde bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.” ifadesine verilen cevapların yüzdelik dağılımı

Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden *“Hayır dediğim bir insanın üzülmesini gördüğümde bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.”* maddesine her zaman diyenlerin oranı %10, çoğu zaman diyenlerin oranı %9, bazen diyenlerin oranı %20, nadiren diyenlerin oranı %20, hiçbir zaman diyenlerin oranı %41'dir.

Şekil 3.11

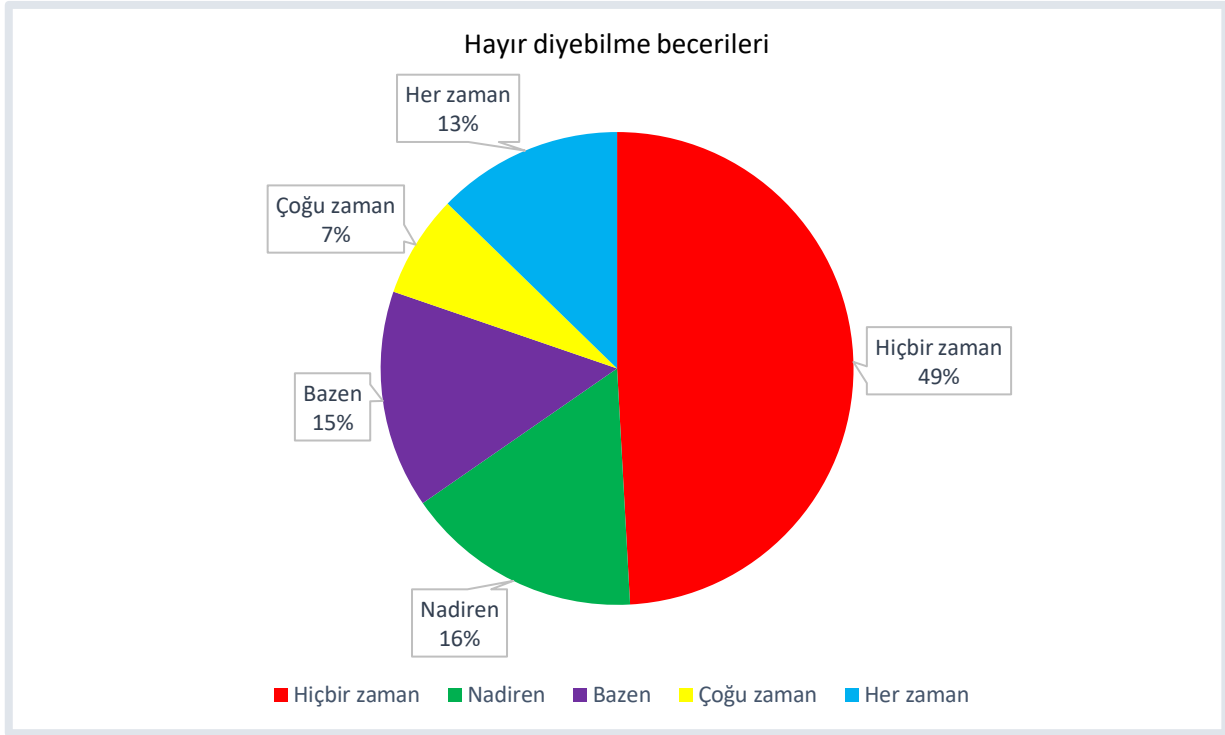
“Hayır dediğim bir insan, araya sevdiğim birini koyduğunda bu kararından vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.” ifadesine verilen cevapların yüzdelik dağılımı

Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden *“Hayır dediğim bir insan, araya sevdiğim birini koyduğunda bu kararından vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.”* maddesine her zaman diyenlerin oranı %14, çoğu zaman diyenlerin oranı %10, bazen diyenlerin oranı %14, nadiren diyenlerin oranı %22, hiçbir zaman diyenlerin oranı %40'tır.

Şekil 3.12

“Hayır dediğim bir insan, bana küstüğünde bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.” ifadesine verilen cevapların yüzdelik dağılımı

Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden “Hayır dediğim bir insan, bana küstüğünde bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.” maddesine her zaman diyenlerin oranı %13, çoğu zaman diyenlerin oranı %7, bazen diyenlerin oranı %15, nadiren diyenlerin oranı %16, hiçbir zaman diyenlerin oranı %49’dur.

BÖLÜM IV

SONUÇ ve YORUM

Bu bölümde, araştırma sonunda ulaşılan bulgulara dayanılarak ulaşılan sonuç ve yorumlara yer verilmiştir.

1) Araştırmaya katılan 5.sınıf öğrencilerinin hayır diyebilme ölçeğinin ilk maddesi olan *“Biri benden yapmaktan hoşlanmadığım bir şey istediğinde ona, hayır, bunu yapmak istemiyorum diyebiliyorum”* maddesine verdikleri cevaplarda her zaman diyenlerin oranı % 43’tür. Bu veriye dayanarak öğrencilerin sadece % 43’ünün istemediği bir şeye her zaman “hayır” diyebildiğini, %57’lik bir kesimin ise istemediği bir şeye her zaman “hayır” diyebilme becerisine sahip olmadığı görülmektedir.

2) Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden *“Biri, bana hoşuma gitmeyen bir şey yaptığında ona, hayır, bana bunu yapamazsın diyebiliyorum.”* maddesine her zaman diyenlerin oranı % 55’tir. Her zaman “hayır”diyemeyenlerin oranı ise % 45’tir.

Birinci ve ikinci maddeler karşılaştırıldığında öğrencilerin bir fiili yapmadan önce hayır diyebilme oranlarının daha düşük olduğunu fiil gerçekleştikten sonra itiraz etme ya da hayır diyebilme becerilerinin daha yüksek olduğunu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin sınırlarını koruma ve sınır koyma becerilerinde güçlük yaşadıkları ve daha çok sınırları ihlal edildikten sonra tepkilerini dile getirdikleri şeklinde yorumlanabilir.

3) Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden *“Biri benden başıma kötü işler açacak bir şey istediğinde ona, hayır, bunu yapmayacağım diyebiliyorum.”* maddesine her zaman diyenlerin oranı % 66, çoğu zaman diyenlerin oranı % 13, bazen diyenlerin oranı % 8, nadiren diyenlerin oranı % 4, hiçbir zaman diyenlerin oranı % 9’dur. Veriler değerlendirildiğinde başlarına kötü bir iş açacak olmasına rağmen % 9’luk bir kesimin hiçbir zaman “hayır”diyemedikleri görülmektedir. % 66’lık kesim her zaman “hayır” diyebilmekte, geriye kalan diğer kesimde bazen veya nadiren olsa da başlarına kötü bir iş açacak olmasına rağmen yapmak istemedikleri bir şeye “evet ” diyebilmektedirler. Bu sonuca dayanarak öğrencilerin kendini tanıma, benlik algısı, öz saygı, sınırlarını tanıma ve sınır koyma, arkadaş ilişkileri, sosyal kabul, değerler gibi konularda kendilerini yeterince tanımadıkları, sınırlarını koyamadıkları veya koruyamadıkları ve bunun nedeninin de arkadaşlık ilişkilerini koruma veya sosyal kabul endişesi olabileceği düşünülmektedir.

4) Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden “*Kabul edersem pişman olabileceğim tekliflere hayır diyebiliyorum.*” maddesine hiçbir zaman diyenlerin oranı % 10’dur. Bu sonuç 3. madde de paylaşılan sonuçla tutarlılık göstermektedir. 3. ve 4. madde de verilen sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde öğrencilerin %10 ‘luk bir kesiminin başlarına kötü bir iş açacak olmasına veya kabul ettiklerinde pişman olacak olmalarına rağmen “hayır” diyemedikleri görülmektedir. Bu durum öğrencilerin kendi sınırlarını koyamadıkları veya koruyamadıkları ve bu doğrultuda onları potansiyel bir tehlikenin beklediği şeklinde yorumlanabilir.

5) Yine 3 ve 4.maddelerde belirtilen ifadelere paralel olan başka bir ölçek maddesi “*Kabul edersem kendime kızabileceğim tekliflere hayır diyebiliyorum*” şeklinde ifade edilen maddeye de her zaman diyenlerin oranı % 45, hiçbir zaman diyenlerin oranı % 10’dur. Bu maddede çıkan sonuç ele alındığında 3 ve 4. maddelerde çıkan sonuca paralel olduğu görülmektedir. Bu durum yine benzer şekilde öğrencilerin kendi sınırlarını koyma ve bunlara uygun davranma becerilerinde güçlük yaşadıkları şeklinde yorumlanabilir.

6) Araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinden “*Hayır dediğim bir insan, beni suçladığında bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.*” maddesine her zaman diyenlerin oranı % 12, çoğu zaman diyenlerin oranı % 7, bazen diyenlerin oranı % 8, nadiren diyenlerin oranı % 13, hiçbir zaman diyenlerin oranı %60’tır. Bu sonucu göre hayır dedikten sonra öğrencilerin % 60’ının kararını değiştirmedikleri görülmektedir. Bu sonuç diğer maddelerde ulaşılan bulgularla karşılaştırıldığında en yüksek oranı ifade etmektedir. Bu durum öğrencilerin kendilerinin suçlanmasına daha yoğun tepki verdikleri ve suçlanmayı daha istenmeyen bir durum olarak gördükleri şeklinde yorumlanabilir.

7) “*Hayır dediğim bir insan, bir süre sonra benden aynı şeyi tekrar istediğinde bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.*” maddesine hiçbir zaman diyenlerin oranı % 51’dir. Bu sonuç ısrar edildiği takdirde öğrencilerin istemedikleri şeyleri yapma eğilimlerinin devam ettiği şeklinde yorumlanabilir.

8) “*Hayır dediğim bir insan, ağladığında bu kararından vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.*” maddesine her zaman diyenlerin oranı % 11, nadiren diyenlerin oranı % 23, hiçbir zaman diyenlerin oranı % 39’dur. Bu sonuç öğrencilerin ağlama davranışı karşısında daha hassas oldukları ve ağlayan biri karşısında kararlarından daha kolay vazgeçebildikleri şeklinde yorumlanabilir.

9) “*Hayır dediğim bir insanın üzülüğünü gördüğümde bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum*” maddesine hiçbir zaman diyenlerin oranı % 41’dir. Bu sonuç öğrencilerin duygusal tepkiler karşısında kararlarından daha kolay vazgeçebildikleri şeklinde yorumlanabilir.

10) *“Hayır dediğim bir insan, araya sevdiğim birini koyduğunda bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum ”maddesine hiçbir zaman diyenlerin oranı %40’tır. Bu durum araya sevdiği birinin koyulmasının öğrencinin hayır kararının değiştirebileceği şeklinde yorumlanabilir.*

11) *“Hayır dediğim bir insan, bana küstüğünde bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum” maddesine hiçbir zaman diyenlerin oranı %49’dur. Bu durum hayır demenin küsme davranışına da yol açacağından önceden tahmin edilebilir bir sonuç olduğu ve bu durumdan öğrencilerin daha az etkilendikleri şeklinde yorumlanabilir.*

YOZGAT RAM

BÖLÜM V

ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara dayanılarak önerilere yer verilmiştir.

1) Araştırma bulguları değerlendirdiğinde öğrencilerin yeterli düzeyde hayır diyebilme becerisine sahip olmadıkları görülmektedir. Bir konuya “hayır” veya “evet” demek bir seçimdir ve bir seçimde bulunmak öncelikle bireylerin kendilerini tanımlarıyla mümkündür. Bu doğrultuda öncelikli olarak öğrencilerin kendilerini tanımlarını sağlayıcı çalışmalara yer verilebilir.

2) “Hayır” veya “evet” diyebilme bir sınır koyma veya sınırını koruyabilme davranışıdır. Bu davranış aynı zamanda bireysel farklılıklar ile de ilgilidir. Kendimizin olduğu kadar karşımızdaki bireyin de bireysel farklılıkları olduğunu kabul etme ve kararlarına saygı duyma kişilerarası çatışmaları en aza indirmede yardımcı olacaktır. Bu bağlamda öğrencilerle bireysel farklılıklara saygı temalı çalışmaların yapılmasının öğrenciler arasında birbirlerine olan saygıyı artıracığı, daha az çatışmanın yaşandığı sınıf ortamları oluşturacağı düşünülmektedir.

3) Hayır veya evet deme aynı zamanda öz saygı ve sosyal kabul ile de ilişkili kavramlardır. Öz saygısı düşük öğrencilerin sosyal kabul endişesiyle istemedikleri şeylere hayır demekte daha çok zorlandıkları düşünülmektedir. Bu doğrultuda öğrencilere sınır koyma becerilerini kazandırmaya yönelik öz saygı ve sosyal kabulle ilgili çalışmalara yer verilebilir.

4) Kendini tanıyan, öz saygısı yüksek, bireysel farklılıklara saygılı bireyler yetiştirmek beraberinde akran çatışması, akran zorbalığı, duygusal şiddet, fiziksel şiddet gibi birçok olumsuzluğu da ortadan kaldırmaya yardımcı olacaktır. Aynı zamanda kendini tanıyan, sınırlarını bilen ve koruyabilen öğrenciler yetiştirmeye yönelik yapılacak çalışmalar öğrencilere kendilerini bekleyen potansiyel tehlikelere karşı da koruyucu-önleyici bir müdahale hizmeti olacaktır.

5) Öğrencilere hayır diyebilme becerisini kazandırırken dikkat edilmesi gereken hususun bencillik kavramıyla karıştırılmaması gerektiği noktası olduğu düşünülmektedir. Bu noktada

öğrencilere kendi sınırlarını koyma ve koruma becerisi kazandırmaya yönelik çalışmalar yapılırken bencillik kavramı üzerinde de durulmalı ve konuda yanlış anlaşılmanın önüne geçilmelidir. Sınırlarını koruyamama nasıl ki bir takım sorunlara yol açıyorsa bencillik de birçok sorunu beraberinde getirmektedir.

6) Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular doğrultusunda öğrencilere hayır diyebilme becerisini kazandırma sürecinde aşağıda verilen konuların öncelikli olarak öğrencilerle çalışılması gerektiği düşünülmektedir. Bu konular şunlardır:

1. Öz benlik
2. Öz saygı
3. Bireysel farklılıklara saygı
4. Kendini tanıma
5. Sınır koyma
6. Sınırlara saygı
7. Sosyal kabul
8. Değerler eğitimi

Bu konuları kazandırmaya yönelik;

1. Her sınıf düzeyinde rehberlik saatlerine yer verilmesi,
2. Var olan rehberlik saatlerinin rehberliğin amaç ve önemi doğrultusunda işlenmesinin sağlanmasına yönelik öğretmen ve idarecilere yönelik bilgilendirici çalışmalar yapılabilir.
3. Rehberlik saatlerinin ve konularının önemi hakkında okul idareci ve öğretmenlere yönelik bilgilendirici toplantıların yapılabilir.
4. Okulda yaşanan gerek akademik gerekse davranışsal problemlerin çözümüne yönelik rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin temel rol oynadığı bilincini okul iklimine kazandırmaya dönük bakanlığımız tarafından okul idarecilerine ve tüm öğretmenlere yönelik bilgilendirici çalışmalar yapılabilir.
5. Rehberlik saatleri, konuları ve etkinliklerinin diğer öğretmen ve okul idarecileri tarafından gereksiz iş yükü veya uygulamalar olarak görülmesinin önüne geçmeye yönelik çalışmalar yapılabilir.
6. Yapılacak bu çalışmalar seminer, çalıştay, kitapçık düzenlenmesi gibi şekillerde olabilir. Öğretmenlere tatil dönemlerinin başlarında ve sonlarında düzenlenen uzaktan eğitim seminerlerinde rehberlik hizmetlerinin önemine ilişkin konular zorunlu seminer konusu olarak programda yerini alabilir.

7. Eğitim aileden başlar düşüncesinden hareketle öğrencilere kazandırılmak istenilen konularla ilgili aynı zamanda veli oturumları düzenlenerek veliler bilgilendirilebilir.
8. Araştırma sonucuna dayanarak öğrencilerin kendini tanıma, benlik algısı, öz saygı, sınırlarını tanıma ve sınır koyma, arkadaş ilişkileri, sosyal kabul, değerler gibi konularda kendilerini yeterince tanımadıkları, sınırlarını koyamadıkları veya koruyamadıkları ve bunun nedeninin de arkadaşlık ilişkilerini koruma veya sosyal kabul endişesi olabileceği düşünülmektedir.
9. Benzer araştırmalar rehber öğretmen/psikolojik danışmanı bulunan okullarda da yapılarak öğrencilerin hayır diyebilme becerileri değerlendirilebilir ve çıkan sonuca yönelik seminer, afiş, pano, veli toplantıları gibi çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

Yılmaz, F. & Sözer, M.A. (2018). Çocuklar için hayır diyebilme becerisi ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 9(1);33-48.

YOZGATRAM

EKLER

EK-1. Çocuklar İçin Hayır Diyebilme Becerisi Ölçeği

ÇOCUKLAR İÇİN HAYIR DİYEBİLME BECERİSİ ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenciler; Lütfen, aşağıdaki her cümleyi ayrı ayrı okuyun. • Sizin için hangi seçenek uygunsa onu işaretleyin. • Hiçbir maddeyi boş bırakmayın. • Her madde için sadece bir seçeneği işaretleyin.					
	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu zaman	Her zaman
1. Biri, benden yapmaktan hoşlanmadığım bir şey istediğinde ona, "Hayır, bunu yapmak istemiyorum." diyebiliyorum.					
2. Biri, bana hoşuma gitmeyen bir şey yaptığında ona, "Hayır, bana bunu yapamazsın." diyebiliyorum					
3. Biri benden başıma kötü işler açacak bir şey istediğinde ona, "Hayır, bunu yapmayacağım" diyebiliyorum.					
4. Bir şeyi yapmak istemediğim zaman, buna çekinmeden "Hayır." diyebiliyorum.					
5. Kabul edersem pişman olabileceğim tekliflere "Hayır" diyebiliyorum.					
6. Kabul edersem kendime kızabileceğim tekliflere "Hayır" diyebiliyorum.					
7. "Hayır" dediğim bir insan, bir süre sonra benden aynı şeyi tekrar istediğinde bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.					
8. "Hayır" dediğim bir insan, beni suçladığında bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.					
9. "Hayır" dediğim bir insan, ağladığında bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.					
10. "Hayır" dediğim bir insanın üzülüğünü gördüğümde bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.					
11. "Hayır" dediğim bir insan, araya sevdiğim birini koyduğunda bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.					
12. "Hayır" dediğim bir insan, bana küstüğünde bu kararımdan vazgeçip onun benden istediği şeyi yapıyorum.					